

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल

फैसला

०७२-CR-१७६३

मुद्दा: प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन।

नन्दराज भट्टराईको छोरा जिल्ला सुनसरी ईनरुवान्नगरपालिका वडा नं. १० घर भई हाल जिल्ला ललितपुर ईमाडोल गाउँ विकास समिति वडा नं. ८ बस्ने गोपाल कृष्ण भट्टराई..... १

विष्णुप्रसाद पोखरेलको छोरा जिल्ला झापा भद्रपुर नगरपालिका वडा नं. ६ घर भई हाल काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ९ बस्ने कालीप्रसाद पुनरावेदक पोखरेल..... १

विष्णुप्रसाद पोखरेलकी छोरी भोजबहादुर शाहकी श्रीमती जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. २१ घर भई हाल ऐ.ए. वडा नं. ३३ मैतिदेवी बस्ने सम्झना पोखरेल..... १

टेकराज आचार्यको छोरा जिल्ला बर्दिया गोला गाउँ विकास समिति वडा नं. ६ स्थायी घर भई हाल जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ स्थित स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिजिट्रिब्युर्ट्स प्रा.लि.का संचालक महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य..... १

विरुद्ध

तनहुँ जिल्ला रुपाकोट गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ घर भई हाल काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० वानेश्वर बस्ने पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार..... १

प्रत्यर्थी
वादी

०७२-CR-१७७०

टेकबहादुर शाहको छोरा जिल्ला अर्धाखाँची डिभर्ना गाउँ विकास समिति वडा नं. ५

घर भई हाल जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३३ मैतिदेवी
 बस्ने भोजबहादुर शाह..... १
 जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ स्थित स्ट्याण्डर्ड
 पब्लिसर एण्ड डिप्ट्रिब्युर्ट्स प्रा.लि.का संचालक लक्ष्यबहादुर के.सी..... १ पुनरावेदक
 प्रतिवादी
 विश्वनाथ ढकालको छोरा जिल्ला सुनसरी धरान नगरपालिका वडा नं. १६ स्थायी
 घर भई हाल जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ स्थित
 स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिप्ट्रिब्युर्ट्स प्रा.लि.का संचालक टुकाराम ढकाल..... १
 गेहेन्द्रबहादुर महतको छोरा जिल्ला ललितपुर गोटीखेल गाउँ विकास समिति वडा
 नं. ४ स्थायी घर भई ढाल जिल्ला काठमाडौं काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२
 स्थित स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिप्ट्रिब्युर्ट्स प्रा.लि.का संचालक नवराज महत..... १
 प्रेमलाल आचार्यको छोरा जिल्ला ईलाम मंगलबाहेरे गाउँ विकास समिति वडा नं. ४
 स्थायी वतन भई हाल काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२
 बस्ने गोपालप्रसाद आचार्य..... १

विरुद्ध :

तनहु जिल्ला रुपाकोट गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ घर भई हाल काठमाडौं
 जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० बानेश्वर बस्ने पुष्कर जोशीसमेतको
 जाहेरीले नेपाल सरकार..... १

प्रत्यर्थी
वादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने:

माननीय न्यायाधीश श्री भोजराज अधिकारी
काठमाडौं जिल्ला अदालत

२०६९।०५।१९

फैसला मिति:

माननीय न्यायाधीश श्री टंकबहादुर मोक्तान

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:

माननीय न्यायाधीश श्री रत्नबहादुर बागचन्द

फैसला मिति:

पुनरावेदन अदालत, पाटन

२०७०।१।०४

साविक न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (क)
 र (ख) बमोजिम मुद्दा दोहोन्याई हेरिपाउँ भनी प्रतिवादीको यस अदालतमा निवेदन परी सोही
 ऐनको दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम मुद्दा दोहोन्याई हेने
 निस्सा प्रदान भई पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ:-

संक्षिप्त तथ्य

१. हामी जाहेरवालाहरु लेखक भई रचना गरेको Grammar For Communication Book- 2 नामक पुस्तकको ले-आउट डिजाइन विनेश चौधरी, रचना चित्र, उमेश अधिकारी, पाण्डुलिपी न्यू नेपाल पब्लिकेशन प्रा.लि.का मनोज सत्याललाई सो किताबको प्रकाशन, बिक्री वितरण गर्ने आर्थिक अधिकार मिति २०६७।८।२५, मा बिक्री गरेका थिएँ, जुन पाण्डुलिपी २००९ मा न्यू नेपाल पब्लिकेशन प्रा.लि. ले प्रकाशित गरी बिक्री वितरण भई आएको अवस्थामा उक्त किताबमा मैले आफ्नो मौलिक शैक्षिक रचना, अंग्रेजी व्याकरण विषयवस्तु रचनासमेत लेखी प्रकाशित भएकोमा स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि. एवं प्रतिवादी सम्झना पोखरेलसमेतले हामी जाहेरवालाहरुसँग निहित प्रतिलिपि अधिकार अनुमति नलिई अनाधिकृत रूपमा रचना, किताबको नक्ले चोरी गरेर तोडमोड एवं केही अंश थपघट गर्नुको साथै Preface समेत केही फरक पारी लेखकहरुमा टिका लामिछाने र सम्झना पोखरेल, गोपाल कृष्ण भट्टराई, कालीप्रसाद पोखरेल र डोरा लामाको नाम उल्लेख गरी सन् २०११ मा हाम्रो किताबसँग हुबहु मिल्ने Standard Grammar For Communication Book-2 प्रकाशन एवं बिक्री वितरण गरी, प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गर्नुको साथै रु.८,००,०००।- हानी नोकसानी पुऱ्याएको हुँदा निजहरु उपर कारवाही गरिपाँ भन्नेसमेत बेहोराको पुष्कर जोशीसमेतको मिति २०६८।३।२६ को ४ थान जाहेरी दरखास्त।
२. स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.का सञ्चालक संस्थापकहरुमा भोजबहादुर शाह, लक्ष्यबहादुर के.सी., दुकराम ढकाल, शेरबहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, मोहनबहादुर श्रेष्ठ र नवराज महतेसमेत रहेको भन्नेसमेत बेहोराको कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालय, काठमाडौंको मिति २०६८।४।१२ को पत्र। प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन मुद्दाको अनुसन्धानको सिलसिलामा सम्झना पोखरेल, कालीप्रसाद पोखरेल र गोपाल कृष्ण भट्टराईलाई पकाउ गरी दाखिला गरेको भन्नेसमेत बेहोराको मिति २०६८।४।१९ को प्रहरी प्रतिवेदन।
३. मसमेतका व्यक्तिहरुलाई स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले मिति २०६७।८।२६ गते सञ्जय सत्याल र पब्लिसर्स बिच भएको प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धीको बुँदा नं. ६ अनुसार यस्तै प्रकाशनले प्रकाशन गरेको पाठ्यपुस्तक परिमार्जनको अधिकार प्रयोग गरी शुभराज रानाभाट, पुष्कर जोशी र कुमारबहादुर राईले लेख्नु भएको इङ्ग्लिस ग्रामर पुस्तकलाई पाठ्यक्रम अनुसार समय सापेक्ष परिमार्जन गर्ने गरी मसमेतलाई दैनिक रु.१,०००।- पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने लिखित पत्रको आधारमा कक्षा १, २, ३, ४ र ५ को इडलिस ग्रामर विषय परिमार्जन गरी पब्लिसरमा बुझाएका हाँ।
४. गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार, मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६३ पृष्ठ ३ भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार, मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७७०।

४५

उक्त पुस्तकहरूमा केही परिवर्तन गरी समय सापेक्ष बनाइएको हो। सो कार्य गरे बापत मैले रु. ११,०००।- पारिश्रमिक पाएको छु। उक्त बुकहरूमा Written, Reviewed and Edited by भन्ने ठाउँमा मसमेतको नाम लेखिएको सम्बन्धमा थाहा छैन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी गोपाल कृष्ण भट्टराईले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको मिति २०६८।४।२० को बयान कागज।

५. मसमेतका व्यक्तिहरूलाई स्टचाण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले मिति २०६७।०८।२६ गते सज्जय सत्याल र पब्लिसर्स विच भएको प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धीको बुँदा नं. ६ अनुसार यस प्रकाशनले प्रकाशन गरेको पाठ्यपुस्तक परिमार्जनको अधिकार प्रयोग गरी शुभराज रानाभाट, पुष्कर जोशी र कुमारबहादुर राईले लेखु भएको इडलिस ग्रामर पुस्तकलाई पाठ्यक्रम अनुसार समय सापेक्ष परिमार्जन गर्ने गरी मसमेतलाई दैनिक रु. १,०००।- पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने लिखित पत्रको आधारमा कक्षा १, २, ३, ४ र ५ को इडलिस ग्रामर विषयको किताब परिमार्जन गरी पब्लिसरमा बुझाएको है। उक्त पुस्तकहरूमा केही परिवर्तन गरी समय सापेक्ष बनाइएको हो। सो कार्य गरे बापत मैले रु. १३,०००।- पारिश्रमिक पाएको छु। उक्त बुकहरूमा Written, Reviewed and Edited by भन्ने ठाउँमा मसमेतको नाम लेखिएको सम्बन्धमा थाहा छैन भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी कालीप्रसाद पोखरेलले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको मिति २०६८।४।२० को बयान।

६. मसमेतका व्यक्तिहरूलाई स्टचाण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले मिति २०६७।८।२६ गते सज्जय सत्याल र पब्लिसर विच भएको प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धिको बुँदा नं. ६ अनुसार यस प्रकाशनले प्रकाशन गरेको पाठ्यपुस्तक परिमार्जनको अधिकार प्रयोग गरी शुभराज रानाभाट, पुष्कर जोशी र कुमारबहादुर राईले लेखु भएको इडलिस ग्रामर पुस्तकलाई पाठ्यक्रम अनुसार समय सापेक्ष परिमार्जन गर्ने गरी मसमेतलाई दैनिक रु. १,०००।- पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने लिखित पत्रको आधारमा कक्षा १, २, ३, ४ र ५ को इडलिस ग्रामर विषय परिमार्जन गरी पब्लिसरमा बुझाएका है। उक्त पुस्तकहरूमा केही परिवर्तन गरी समय सापेक्ष बनाइएको हो। सो कार्य गरेबापत मैले रु. १३,०००।- पारिश्रमिक पाएको छु। उक्त बुकहरूमा Written, Reviewed and Edited by भन्ने ठाउँमा मसमेतको नाम लेखिएको सम्बन्धमा थाहा छैन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी सम्झना पोखरेलले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको मिति २०६८।४।२० को बयान।

७. प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धानको सिलसिलामा संकलित मिसिल संलग्न पुष्कर जोशीसमेतको ४ थान जाहेरी दरखास्त, कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालियको पत्र, पकाउमा परेका प्रतिवादीहरू

गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२८R-१७६३ पृ४
भट्टराईले शाहरामेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२८R-१७७०

समझना पोखरेल, कालीप्रसाद पोखरेल र गोपाल कृष्ण भट्टराईको बयान कागजसमेतका कागजात एवं जाहेरी दरखास्तसाथ प्राप्त किताबहरुसमेतको आधार प्रमाणहरुबाट प्रतिवादी समझना पोखरेल, कालीप्रसाद पोखरेल, गोपाल कृष्ण भट्टराई, टिका लामिछाने, डोरा लामा, भोजबहादुर शाह, लक्ष्यबहादुर के.सी., टुकराम ढकाल, शेरबहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, नवराज महत र सञ्जय सत्यालालसमेतले प्रतिलिपि अधिकार धनी जाहेरवाला पुऱ्कर जोशीसमेतमा, निहित प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन गरी Review and Edit गरी गर्न लगाई स्टचाण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले प्रकाशन एवं बिक्री वितरणसमेत गरी प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) विपरीतको कसूर अपराधको उल्लंघन गर्नुको साथै उक्त स्टचाण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले प्रकाशन एवं बिक्री समेत गरी रु.८,००,०००। - बसावरको क्षति पुऱ्याएकोले प्रतिवादीहरु समझना पोखरेल, कालीप्रसाद पोखरेल, गोपाल कृष्ण भट्टराई, भोजबहादुर शाह, लक्ष्यबहादुर के.सी., टुकराम ढकाल, शेरबहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, नवराज महत र सञ्जय सत्यालालाई प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूर अपराधमा सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) बमोजिम सजाय गरी प्रतिवादीहरुले गरेको अपराधिक कार्यबाट जाहेरवालालाई पुऱ्न गएको क्षति रु.८,००,०००। - सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (२) बमोजिम जाहेरवालालाई प्रतिवादीहरुबाट दिलाई भराई पाँङ्ग भन्नेसमेत बेहोराको अभियोगपत्र।

८. स्टचाण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले प्रतिदिन रु.१,०००। - दरले रकम दिने गरी ३ हसाको समय भित्रमा किताबहरुमा भएको बुटि सच्याउनको लागि र करिकुलम अनुसार छ, छैन भनी परिमार्जित गर्ने र कुन अभ्यास थपघट गर्नु पर्ने भए सोसमेत गरिदिने भनी मेरो नाममा पत्र आएको र मैले अग्रेजीमा एमफिल गरेको हुँदा मैले पब्लिसरको पत्रसमेतका अडिटरहरुले पुस्तकहरुको अडिट जारी पुस्तकहरुलाई समय सापेक्ष परिमार्जित गरी दिएको हो। मसमेतले परिमार्जित गरेको अग्रेजी पुस्तकको किताब पहिले कुन लेखकले लेखेका थिए भन्ने विषयमा थाहा थिएन। मैलें कुनै प्रतिलिपि अधिकार ऐनको उल्लंघन नगरेको हुँदा म माथि लगाएको आरोप जुङ्गा हो भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी समझना पोखरेलको शुरु अदालतमा गरेको बयान।

९. परिमार्जित गरेको पुस्तकमा प्रकाशित गर्ने भनी मेरो नाम मैले राख लगाएको होइन। कसले प्रकाशित गरे मलाई थाहा भएन। मैले प्रकाशित नगरेको हुँदा म माथि लगाएको आरोप जुङ्गा हो। एक पुस्तकको परिमार्जित सम्म गरेको हो भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी कालीप्रसाद पोखरेलले शुरु अदालतमा गरेको बयान।

१०. म. शिक्षण पेशामा काम गर्ने भएको र अंग्रेजी विषयमा ज्ञान भएकोले स्टचाण्डर्ड पब्लिक्सर एण्ड डिस्ट्रिब्यूटर्सले हामीले न्यू नेपाल पब्लिकेशनबाट प्रतिलिपि अधिकारसमेत खरिद गरेकाले पुस्तकमा सामान्य त्रुटि सच्चाई दिनु पर्न्यो भनी मलाई पत्र पठाएको हुँदा प्रतिदिन रु. १,०००। - का दरले पारिश्रमिक लिने गरि मसमेतले पुस्तकमा भएका सामान्य त्रुटि शुद्धसम्म हेरी परिमार्जित गरी दिएका हौं। पुस्तकमा मसमेत लेखकमा नाम राख्ने भनेको होइन र मैले कुनै प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन नगरेको हुँदा म माथि लगाएको अभियोग दावी झुझा हो भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी गोपाल कृष्ण भट्टराईले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
११. हामीले सज्जय सत्यालमार्फत् आर्थिक अधिकार सम्पूर्ण प्रतिलिपि सम्बन्धि अधिकारसमेत खरिद गरेका हौं। Standard Publisher and Distribution Pvt. Ltd. ले त्यस पुस्तकमा रहेको त्रुटिहरूलाई समय सापेक्ष संशोधन गर्ने क्रममा कर्मचारीबाट उक्त लेखकको नाम प्राविधिक त्रुटी भई समावेश नभई पाठ्यपुस्तक प्रकाशित भई सकेपछि राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा क्षमा याचनासहित सूचना प्रकाशित गरेको समेतका कारणले जाहेरवालाको प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन गरेको होइन। कसूर नगरेको हुँदा सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी रमेशबहादुर कटुवालले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१२. म. उपरको जाहेरी बेहोरा सुने, हेरें। उक्त जाहेरी बेहोरा सत्य होइन किनकी सो पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सर्वप्रथमतः जाहेरवालाले सज्जय सत्याललाई बिक्री गर्नु भएको र उक्त सज्जय सत्यालब्रट Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. ले ती पुस्तकहरूको आर्थिकसहितको प्रतिलिपि अधिकार खरिद गरेर ती पुस्तकहरूमा रहेका सामान्य त्रुटिहरू सच्याउनको लागि सम्बन्धित विजहरूलाई हाम्रो पब्लिकेशनले जिम्मा दिई विजहरूको सुझाव संकलन गरि ती पुस्तकहरू प्रकाशित गर्दा भूलवश जाहेरवालाहरूको नाम छुटन गएको हुँदा हामीहरूले तुरुन्त त्यसको भूल सुधार गरी नागरिक दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित गरी बजारमा वितरित पुस्तकहरूसमेत द्विकाई संशोधन गरेका हौं। मसमेतले वहाँहरूले भनेजस्तो प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेका होइनौ। हामीहरूले भूल सुधार गर्दागाई वहाँहरूले किन जाहेरी दिनु भयो थाहा भएन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी महेन्द्रप्रसाद शर्माले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१३. म. उपरको जाहेरी बेहोरा सुने, हेरें। उक्त जाहेरी बेहोरा सत्य होइन। सो पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सर्वप्रथमतः जाहेरवालाले सज्जय सत्याललाई बिक्री गर्नु भएको र उक्त सज्जय सत्यालबाट Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. ले ती पुस्तकहरूको आर्थिकसहितको प्रतिलिपि अधिकार खरिद गरेर ती पुस्तकहरूमा रहेका सामान्य त्रुटिहरू सच्याउनको लागि सम्बन्धित विजहरूलाई हाम्रो पब्लिकेशनले जिम्मा दिई

४८

विज्ञहरूको सुझाव संकलन गरी ती पुस्तकहरू प्रकाशित गर्दा भूलबश जाहेरवालाहरूको नाम छुटन गएको हुँदा हामीहरूले तुरन्त त्यसको भूल सुधार गरी नागरिक दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित गरी बजारमा वितरित पुस्तकहरूसमेत झिकाई संशोधन गरेका हाँ। मसमेतले वहाँहरूले भनेजस्तो प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेका होइनौं। हामीहरूले भूल सुधार गर्दागाँदै वहाँहरूले किन जाहेरी दिनु भयो भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी भोजबहादुर शाहले शुरु अदालतमा गरेको बयान।

१४. म उपरको जाहेरी बेहोरा सुनें, हेरें। उक्त जाहेरी बेहोरा सत्य होइन किनकी मैले प्रत्यक्षतः जाहेरवालाहरूलाई चिन्दिन। मैले उजुरीपञ्चात् चुझे अनुसार जाहेरवालाहरूले पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्याललाई बिक्री गर्नु भएको रहेछ। सञ्जय सत्यालबाट मसमेतले सञ्चालन गरेको Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. ले सो पुस्तकको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार खरिद गरेपनि ती पुस्तकहरूमा रहेका सामान्य त्रुटिहरू करेक्सन गर्न विज्ञहरूलाई लगाई विज्ञहरूको सुझाव मुताविक सच्चाई पुस्तकहरू बजारमा पठाएकोमा लेखकहरूको नाम भूलबश छुटन गई अन्यथा हुन गएकोमा सोलाई सुधार गरी नागरिक दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित गरी बजारबाट पुस्तक खिची जाहेरवालाहरूको नाम समावेश गरेर, पुनः पुस्तकहरू प्रकाशन गरेका हाँ। मसमेतले जाहेरवालाको प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेका होइनौं र सो गर्ने मनसाय पनि होइन। सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी गोपालप्रसाद आचार्यले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१५. उक्त जाहेरी बेहोरा झुडा हो, किनकी जाहेरी बेहोरा लेखिए अनुसारको प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेको छैन। जाहेरवालाहरूबाट उक्त पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्यालले खरिद गर्नु भएको र वहाँले सो अधिकार Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. लाई बिक्री गर्नु भएको हो। सोही बमोजिम हाम्रो प्रकाशनले ती पुस्तकहरूको सामान्य त्रुटिहरू विज्ञहरूबाट सुधार गर्न लगाई बजारमा बिक्रीका लागि पठाउँदा लेखक जाहेरवालाहरूको नाम भूलबश छुटन गएछ। सो थाहा भएपछि नागरिक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरी भूल सुधार गरिएको र पुस्तकहरूमा वहाँहरूको नाम लेख छाप्न लगाएको हो। जाहेरवालाहरूलाई अवमूल्यन गर्ने कार्य हामीहरूबाट भएको होइन। वहाँहरूले किन उजुरी गर्नु भयो त्यौ मलाई थाहा भएन। सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी दुकाराम ढकालले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१६. म उपरको जाहेरी बेहोरा सुनें। सो, जाहेरीहरू झुडा हुन् किनकी जाहेरी बेहोरामा लेखिए अनुसारको प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेको छैन। जाहेरवालाहरूबाट उक्त पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्यालले खरिद गर्नु भएको रु वहाँले

सो अधिकार Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. लाई बिक्री गर्नु भएको हो। सोहीबमोजिम हाम्रो प्रकाशनले ती पुस्तकहरूको सामान्य वुटिहरू विजङ्गहरूबाट सुधार गर्न लगाई बजारमा बिक्रीका लागि पठाउँदा लेखक जाहेरवालाहरूको नाम भूलवश छुट्न गएछ। सो थाहा भएपछि नागरिक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरी भूल सुधार गरिएको र पुस्तकहरूमा वहाँहरूको नाम लेख छाप्न लगाएको हो। जाहेरवालाहरूलाई अवमूल्यन गर्ने कार्य हामीहरूबाट भएको होइन। वहाँहरूले किन उजुरी गर्नुभयो त्यो मलाई थाहा भएन। मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी लक्ष्यबहादुर के.सी.ले शुरु अदालतमा गरेको बयान।

१७. जाहेरी बेहोरा सुनें, उक्त जाहेरी बेहोरा झुष्टा हो किनकी जाहेरीमा उल्लिखित प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेको छैन। जाहेरवालाहरूबाट उक्त पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्याललाई प्रदान गर्नु भएको र सञ्जय सत्यालबाट कानूनबमोजिम समझौता गरी प्रतिलिपि अधिकार प्राप्त गरी हाम्रो प्रकाशनले ती पुस्तकहरूको सामान्य वुटिहरू विजङ्गहरूबाट सुधार गर्न लगाई बजारमा बिक्री गर्न पठाएकोमा भूलवश लेखक जाहेरवालाहरूको नाम समावेश नहुन गएको रहेछ। सो थाहा भएपछि नागरिक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशित गरी भूल सुधार गरिएको र पुस्तकहरूमा वहाँहरूको नाम लेख छाप्न लगाएका हैं। जाहेरवालाहरूलाई अवमूल्यन गर्ने कार्य हाम्रो प्रकाशन तथा मसमेतले गरेका होइनौं भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी मोहनबहादुर श्रेष्ठते शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१८. जाहेरी बेहोरा सुनें, उक्त जाहेरी बेहोरा झुष्टा हो किनकी जाहेरीमा उल्लिखित प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेको छैन। जाहेरवालाहरूबाट उक्त पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्याललाई प्रदान गर्नु भएको र सञ्जय सत्यालबाट कानूनबमोजिम समझौता गरी प्रतिलिपि अधिकार प्राप्त गरी हाम्रो प्रकाशनले ती पुस्तकहरूको सामान्य वुटिहरू विजङ्गहरूबाट सुधार गर्न लगाई बजारमा बिक्री गर्न पठाएकोमा भूलवश लेखक जाहेरवालाहरूको नाम समावेश नहुन गएको रहेछ। सो थाहा भएपछि नागरिक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरी भूल सुधार गरिएको र पुस्तकहरूमा वहाँहरूको नाम लेख छाप्न लगाएका हैं। जाहेरवालाहरूलाई अवमूल्यन गर्ने कार्य हाम्रो प्रकाशन तथा मसमेतले गरेका होइनौं भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी शिव कार्कीले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१९. म उपरको अभियोग सुनें, उक्त अभियोग झुष्टा हो किनकी मैलेसमेत प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेका छैन। जाहेरवालाहरूबाट उक्त पुस्तकहरूको आर्थिक तथा प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्याललाई प्रदान गर्नु भएको र सञ्जय सत्यालबाट कानूनबमोजिम

समझौता गरी प्रतिलिपि अधिकार प्राप्त गरी हाम्रो प्रकाशनले ती पुस्तकहरुको सामान्य त्रुटिहरु विज्ञहरुबाट सुधार गर्न लगाई बजारमा बिक्री गर्न पठाएकोमा भूलवश लेखक जाहेरवालाहरुको नाम समावेश नहुन गएको छैछ। सो थाहा भएपछि नागरिक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गरी भूल सुधार गरिएको र पुस्तकहरुमा वहाँहरुको नाम लेख छाप्न लगाएका हौं। जाहेरवालाहरुलाई अवृम्ल्यन गर्ने कार्य हाम्रो प्रकाशन तथा मसमेतले गरेका होइनौ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी नवराज महतले शुरु अदालतमा गरेको बयान।

२०. म उपरको अभियोग सुने, उक्त अभियोग मेरो हकमा झुटा हो। मैले जाहेरवालाहरुको प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन गरेको छैन। मैले जाहेरवालाहरुसँग समझौता गरेर नै प्रतिलिपि अधिकार खरिद गरेकोमा सो समझौतापत्रको अधिकार क्षेत्र भिन्न नै रहेर Standard Publisher and distribution Pvt. Ltd. लाई बिक्री गरेको हुँ। मैले कसूर नगरेको हुँदा मलाई अभियोग माग दावी अनुसार सजाय हुनुपर्ने होइन भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी सञ्जय सत्यालले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
२१. प्रतिवादी भोजराजका साक्षी चेत पोखरेल, प्रतिवादी समझौता पोखरेलका साक्षी खगेन्द्र ढकाल, प्रतिवादी सञ्जय सत्यालका साक्षी खेमलाल पोखरेल र प्रतिवादी गोपाल कृष्ण भट्टराईका साक्षी नुतनदेव कृष्ण भट्टराईले शुरु अदालतमा गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको।
२२. प्रतिलिपि अधिकार मिसिल संलग्न प्रमाणहरुबाट प्रतिवादीले अभियोग दावीबमोजिम कसूर गरेको प्रमाणित भएको नदेखिंदा प्रतिवादीहरुले अभियोग माग दावीबाट सफाई पाउने ठहर्दै भन्नेसमेत बेहोराको शुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६९।०५।१९ को फैसला।
२३. जाहेरी तथा अभियोग माग दावीमा विपक्षी प्रतिवादीहरुले जाहेरवाला लेखकहरुबाट परिमार्जन गराउनु पर्ने पुस्तकमा करारको शर्तबमोजिम पूरिमार्जन पनि नगराएको र सो गर्न अनुमति पनि नलिएको अवस्था प्रमाणित भैरहेको छ। उक्त तथ्य यीनै जाहेरवाला वादी र प्रतिवादीमध्येका सञ्जय सत्यालसमेत प्रतिवादी रहेको करारको यथावत परिपालना मुद्दामा वादी दावीबमोजिम उल्लिखित पुस्तकहरु जाहेरवाला वादीहरुबाट परिमार्जन गराई मात्र प्रकाशन तथा बिक्री वितरण गर्न पाउने र उल्लिखित प्रक्रिया पूरा नगरेको, जाहेरवाला लेखकहरुको नाम समावेश नभएको पुस्तकहरु बिक्री वितरण रोकी जान्त हुने गरी मिति २०६९।०५।१९ मा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट फैसला भएकोबाट विपक्षीहरुबाट प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा ७ तथा दफा ८ को उल्लंघन गरी कसूर गरेको प्रष्ट हुँदाहुँदै प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म बदर गरी शुरु अभियोग मागदावी बमोजिम प्रतिवादीहरुलाई सजाय गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको तत्कालिन पुनरावेदन अंदालत, पाटनमा पेश भएको वादी नेपाल सरकारको मिति २०७०।३।१९ को पुनरावेदनपत्र।

२४. यसमा Grammar for communications का लेखक जाहेरवाला पुष्कर जोशीसमेतका व्यक्ति भएको र पुस्तकका लेखकले आफ्नो प्रतिलिपि अधिकारमध्येको अर्थिक अधिकार केही शर्तसहित प्रतिवादी सञ्जय सत्याललाई हस्तान्तरण गरेको देखियो। जाहेरवाला र सञ्जय सत्यालको बीचमा २०६७।६। २५ मा सम्पर्नने करारनामाको शर्त नं: ५ मा Grammar for communications को पुस्तक परिमार्जन गरी सम्पादन गर्नु पर्दा त्यसरी परिमार्जन र सम्पादन गर्ने कार्य लेखकबाट गराउनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा सो व्यवस्थाको प्रतिकूल हुने गरी Standard Grammar for communications का पुस्तकहरु प्रकाशन गरी लेखकको प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन भएको स्थितिमा प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहर्याई शुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला समग्र प्रमाण मूल्याङ्कनका आधारमा फरक पर्न सक्ने देखिंदा छलफलको लागि मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको महलको २०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम प्रत्यर्थीहरुलाई झिकाई हाजिर भए वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार गरी लगाउका मुद्दाहरुसमेत साथै राखी पेश गर्नु भन्ने तत्कालिन पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०७०।८।११ को आदेश।
२५. मिसिल संलग्न तथ्य र प्रमाणको विवेचनाकाट उल्लिखित पुस्तकहरुका रचयिता, लेखकहरुको प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ द्वारा प्रदत्त नैतिक अधिकारको उल्लंघन हुने गरी पुस्तकहरुको परिमार्जन गरी निजहरुको उक्त पुस्तकहरुबाट नाम हटाई निजहरुको सङ्ग अकै नाम राखी प्रकाशन गर्ने गराउने कार्यमा प्रतिवादीहरुको संलग्न रहेको देखिंदा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।५।१९ मा वादी दावी नपुग्ने ठहर्याई भएको फैसला मिलेको नदेखिंदा उल्टी भई प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूरमा सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवादी सञ्जय सत्याल, लक्ष्यबहादुर के.सी., भोजबहादुर शाह, दुकाराम ढकाल, रमेश बहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, मोहनबहादुर श्रेष्ठ, नवराज महत, गोपाल कृष्ण भट्टराई, कालीप्रसाद पोखरेल, समझना पोखरेललाई जनही रु. १०,०००। - जरिवाना तथा ऐ. ऐनको दफा २७ को उपदफा (२) बमोजिम जाहेरवालालाई प्रतिवादीहरुबाट दामांसाहीले रु. २०,०००। - (बीस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भराई दिने ठहर्छ भन्नेसमेत बेहोराको तत्कालिन पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट मिति २०७०।११।४ मा भएको फैसला।
२६. प्रस्तुत मुद्दामा लेखकहरुसँग सञ्जय सत्यालले प्रतिलिपि अधिकार समझौतामार्फत खरिद गरेको र सोही समझौताबमोजिम खरिद गरेको प्रतिलिपि अधिकार सञ्जय सत्यालले हामी निवेदकहरु भएको स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स प्रा.लि.लाई विक्री गरेकोमा उक्त समझौताको दफा ५/६ बमोजिम लेखकहरुलाई पुस्तक परिमार्जनको कममा उपस्थित गराई

गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-८८-१९६३ ४८

भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-८८-१९६०

दिन अनुरोध गरी स्टचाणडर्ड पब्लिसर्स एण्ड डिष्ट्रिब्युटर्स प्रा.लि.ले प्राप्ताएको पत्र मूल खरिदकर्ता सञ्जय सत्यालले बुझी निजले लेखकहरुलाई खोजतलास गर्दा सम्पर्क नभएको भनी अन्य निवेदकबाट परिमार्जन गराएको र छपाइको क्रममा मुद्रण त्रुटिले गंदा लेखकहरुको नाम छुट्टन गएको कम्पनीलाई जानकारी भै कम्पनीको तर्फबाट मिति २०६८।०३।२६ र मिति २०६८।०४।१३ मा क्षमा याचनासहित बजारमा गएको पुस्तक फिर्ता मगाई पुनः नाम समावेश गरी पुस्तक प्रकाशन गराएको तथ्यमा विवाद नभएपछि प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५(१) बमोजिम सम्झौताको शर्त उल्लंघन नभएको अवस्थामा उक्त ऐनको दफा २५ को उल्लंघन भएको भनी सुरु फैसला उल्टि गरेको पुनरावेदन अदालत, पाटनको फैसलामा प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५(१)(क) को व्याख्याको प्रश्न विद्यमान छ।

पुस्तक परिमार्जनको क्रममा मुद्रामा त्रुटि भएको तथ्य निर्विवाद, रूपबाट देखिएको, सो वापत क्षमा याचनासमेत सार्वजनिक गरिसकेको र प्रस्तुत विवादित पुस्तककै सम्बन्धमा जाहेरवाला सरह समान हैसियत राख्ने लेखकको दावीसमेत नभएको अवस्थामा मुद्रण त्रुटिको विषयमा प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५(१) को देहाय (क) (ख) (ग) (घ) विपरितको कसूर ठहर गरी जरिवाना, तथा हर्जनासमेत भराउने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलामा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५२,४५ मुलुकी ऐन, अ.बं. १८४ (क), १८५ र ने.का.प. २०२९ नि.नं.६९७ पृष्ठ २९९ र ने.का.प. २०४० अंक १२ नि.नं.१८६३ पृष्ठ ३२१ मा प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको व्याख्याको प्रश्न विद्यमान छ।

पुस्तक परिमार्जित गर्दा अनिवार्य रूपमा लेखक उपस्थित गराउनुपर्ने बाध्यात्मक अवस्था नभै मूल लेखक उपस्थित नभएमा अन्त्यबाट गराउने व्यवस्था सम्झौताको दफा ५ र ६ मा स्पष्ट व्यवस्था भएकोलाई नहेरी जरिवाना गर्ने गरी भएको फैसलामा प्रमाण ऐनको दफा ५२, ५४ को रम्भिर त्रुटि रहेको छ। पुस्तक परिमार्जन गरी प्रकाशन गर्दा १७ जना अन्य लेखकका पुस्तक समेतमा छपाई त्रुटि भएको कुरा सार्वजनिक पत्रिकामार्फत क्षमायाचना गरिएकोमा अन्य कसैको दावी नपरेको र प्रस्तुत मुद्राकै सहलेखक कुमारवहादुर राईसमेतको कुनै उजुरी दावी नरहेकोले प्रस्तुत मुद्रामा निजलाई समेत अ.बं. १३९ न. बमोजिम बुझिएको छैन। प्रतिलिपि अधिकार ऐनको दफा २७(२) मा नोकसानीको क्षतिपूर्ति भराउने व्यवस्था हो। कति प्रति किताब बिक्री भए, जाहेरवालालाई कति हानी भयो, उजुर नगर्ने सहलेखकलाई कति हानी भयो भन्ने प्रमाणबाट ठहर गर्नुपर्ने विषयमा हचुवाको आधारमा क्षतिपूर्ति अंक निर्धारण गरी सुरु फैसला उल्टि गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलामा उक्त ऐनको दफा २७(२) को व्याख्याको प्रश्न विद्यमान छ।

गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार, मुद्रा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-४-१७६३ पृष्ठ ११

भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्रा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-४-१७६३

JNA

प्रस्तुत मुद्दामा छपाई त्रुटि भई प्रकाशित भएका पुस्तक स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर्स एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स प्रा.लि.बाट प्रकाशित भएको र सो कम्पनी उपर नै जाहेरी परेको अवस्थामा हामी निवेदकहरूलाई व्यक्तिगत रूपमा अभियोगपत्रमा प्रतिवादी बनाई दायर भएको अभियोगबाट सुरु फैसला उल्टी गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसलामा कम्पनी ऐन कम्पनीको दायित्व र सञ्चालकको व्यक्तिगत जवाफदेहीको विषयमा नै गम्भीर व्याख्याको प्रश्न विद्यमान रहेको प्रष्ट हुँदाहुँदै सुरु फैसलाउल्टी गरी हामी निवेदकहरूलाई सजाय भई जाहेरवालालाई हर्जनासमेत भराउने गरी तत्कालिन पुनरावेदन अदालत, पाटनबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी शुरु फैसला संदर्भ होस् भन्नेसमेत बेहोराको निवेदक प्रतिवादी गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेतले र भोज बहादुर शाहसमेतले यस अदालतमा दिएको मुद्दा दोहोच्याई हेरी पाऊँ भन्ने एकै बेहोराको अलग अलग दुई निवेदनपत्र।

२७. यसमा समझौता अनुसार नै भएको प्रकाशनमा प्रतिलिपि अधिकार ऐन २०५९ को दफा २५ को त्रुटि गरी प्रातेवादीहरूलाई जरिवानासमेत गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०७०।१।४ को फैसलामा उल्लिखित ऐन र मुलुकी ऐन अ.ब. १८४८क तथा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ५४ समेतको त्रुटि देखिंदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१)(क) अन्तर्गत मुद्दा दोहोच्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरिएको छ। नियमानुसार गर्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७३।१।१३ मा भएको आदेश।

यस अदालतको ठहर

२८. नियमबमोजिम दैनिक पेसी सूचीमा चढी निर्णयार्थ इजलाससमक्ष पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदनपत्रसहितको मिसिल संलग्न कागजातहरू अध्ययन गरियो।
२९. पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको तर्फबाट विद्वान् वरिष्ठ अधिवक्ताद्वय श्री शम्भू थापा र श्री सुरेन्द्र कुमार खड्काले मिति २०६७।०९।१० मा Standard Publication ले सञ्जय सत्याललाई पुस्तक परिमार्जनका लागि पत्र लेखेको र मिति २०६७।१०।१५ मा सञ्जय सत्यालले लेखकसँग सम्पर्क हुन नसकेको भनी जवाफ पठाएको हो। उक्त जवाफ पछि समझौता कै शर्त अनुसार अन्य लेखकबाट परिमार्जन गरेको र मिति २०६८।०४।१३ मा लेखकको नाम छुट्टन गएको भनी पछि नाम थपेर किताब प्रकाशन गरिएको हो। Grammar Book कहिले पनि लेखकको रचना नभएको र हाल यस प्रकाशन (Publication) को किताब नै बन्द रहेको अवस्थामा Standard Publication को शेयरहोल्डर (shareholder) लाई प्रत्यर्थी बनाई मुद्दा दायर गरी सजाय गरेको नमिलेकोले तत्कालिन पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला उल्टी गरी मेरो पक्षलाई अभियोग दावीबाट सफाई दिलाई प्राउँ भनी गर्नुभएको बहससमेत सुनियो।

- ३०
३०. प्रतिवादीहरूमध्येका लक्ष्य बहादुर के.सी. को तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री कमलेश सुवेदीले Standard Publication लाई प्रतिवादी नबनाई जाहेरी दर्ता भएको र अभियोग पत्र र तत्कालिन पुनरावेदन अदालतको फैसलामा प्रतिवादीहरूको बदनियतपूर्ण काम कारबाहीबाट बादीको नैतिक अधिकार हनन भएको भन्ने बारेमा साट खुलाउन सकेको देखिंदैन र मिति २०६८।०६।२५ मा नै पुस्तकहरूको आर्थिक अधिकारसहित प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण भईसकेको अवस्थामा अपराधिक दायित्व निर्धारण हुन सक्ने होइन। फौजदारी कसूरमा अपराधिक दायित्व निर्धारण हुन अनिवार्य हुनेमा सो तर्फ विचार नै नगरी मेरो पक्षलाई सजाय हुने गरी भएको तत्कालिन पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण रहेकोले उल्टी गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहससमेत सुनियो।
३१. प्रत्यर्थी बादीको तर्फबाट विद्वान् सहन्यायाधिवक्ता श्री सोमकान्त भण्डारीले प्रस्तुत मुद्दामा आर्थिक अधिकार सञ्जय सत्याललाई हुने र परिमार्जन गर्ने अधिकार लेखककोमा हुनुपर्ने हो। पुनः प्रकाशनमा लेखकको नाम नभएकोमा विवाद देखिंदैन। पुनः परिमार्जनको लागि लेखकलाई सम्पर्क गरेको भन्ने सूचना पाएको; कुनै प्रमाण विपक्षीले पेस गरेको नदेखिंदा सम्पर्क नै नगरेको अवस्था हो। एउटा प्रकाशनमा भएको नाम विलकुल नै हटाउने गरेर विपक्षीले गरेको कार्य कानून विपरीत रहेको छ। बारदात भईसकेपछि भूल सुधार भनी क्षमायाचना गरेको कार्य क्षमायाचना हुन सक्दैन। विपक्षीले गरेको कार्य कानून विपरीत रहेकोले तत्कालिन पुनरावेदन अदालत पाटनले विपक्षीहरूलाई कसूर कायम गरी भएको फैसला मिलेको नै देखिंदा सदर कायम गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहससमेत सुनियो।
३२. जाहेरवाला बादी पुस्कर जोशीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री राजकुमार सुवालले पुनः परिमार्जित गरी प्रकाशन गरेको पुस्तकमा लेखकको नाम नै हटाई पुस्तक पुनः प्रकाशन गरेको र लेखकको content भनी लेखेकोलाई publisher को preface भनी लेखिएको अवस्था छ। पुस्तक परिमार्जन गर्नका लागि समझौता पत्र अनुसार परिमार्जन गर्ने अधिकार विपक्षीलाई नभएको र विपक्षी Standard Publication ले करारको यथावत परिपालना गरेको अवस्था देखिंदैन। फौजदारी कसूरमा अपराधिक दायित्वमा कोही कसेले अपराध गरेपछि क्षमा माग्दैमा उन्मुक्ति प्राप्त नहुने हुँदा जाहेरी र अभियोग दावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहससमेत सुनियो।
३३. जाहेरवालाको तर्फबाट उपस्थित कानून व्यवसायी तथा प्रतिवादीहरूको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीहरू र विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिर सुनी यसमा तत्कालिन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
३४. यसमा पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरी दर्खास्तबाट अनुसन्धान प्रारम्भ भएको प्रस्तुत मुद्दामा गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६३
भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६०

प्रतिवादीहरु सञ्जय सत्यालसमेतले प्रतिलिपि अधिकार धनी जाहेरवाला पुष्कर जोशीसमेतमा निहित प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन गरी Review and Edit गरी गर्न लगाई स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले प्रकाशन एवं विक्री वितरणसमेत गरी प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) विपरीतको कसूर अपराधको उल्लंघन गर्नुको साथै उक्त स्ट्याण्डर्ड पब्लिसर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि.ले प्रकाशन एवं विक्रीसमेत गरी रु.८,००,०००।- बराबरको क्षति पुऱ्याएकोले प्रतिवादीहरु समझना पोखरेल, कालीप्रसाद पोखरेल, गोपाल कृष्ण भट्टराई, भोजबहादुर शाह, लक्ष्यबहादुर के.सी., ठुकराम ढकाल, शेरबहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, नवराज महत र सञ्जय सत्याललाई प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूर अपराधमा सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) बमोजिम सजाय गरी प्रतिवादीहरुले गरेको अपराधिक कार्यबाट जाहेरवालालाई पुग्न गएको क्षति रु.८,००,०००।- सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (२) बमोजिम जाहेरवालालाई प्रतिवादीहरुबाट दिलाई भराई पाउँ भन्ने अभियोग दाबी रहेको देखियो। उक्त अभियोग दाबी रहेको प्रस्तुत मुद्दामा सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतले प्रतिवादीहरुलाई अभियोग दाबीबाट सफाई दिने ठहर गरेको फैसलामा चित नवुझाई वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट तत्कालिन पुनरावेदन अदालत पाटनमध्ये पुनरावेदन परेकोमा सो अदालतबाट सुरु फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीहरुलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुने र प्रतिवादीहरुबाट जाहेरवालालाई हर्जनासमेत भराई दिने ठहन्याई भएको फैसला उपर चित नवुझाई प्रतिवादीहरुको तर्फबाट यस अदालतसमक्ष मुद्दा दोहोन्याई हेरी पाउँ निवेदन परी सो निवेदनमा यस अदालतबाट मिति २०७३।०९।१३ मा निस्सा प्रदान गर्ने आदेश भई पुनरावेदनको रोहमा यस इजलाससमक्ष पेस हुन आएको देखियो।

३५. अब, निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रमाणको रूपमा पेस हुन आएको पुष्करराज जोशी, कुमारबहादुर राई र शुभराज रानाभाटद्वारा लिखित Grammar For Communication Book-2 नामक पुस्तक NEW NEPAL Publication Pvt. Ltd. काठमाडौं नेपालले पहिलो पटक २००९ मा प्रकाशन गरेको देखिन्छ भने सो पुस्तकको प्रतिलिपि अधिकार प्रकाशकमा रहेको पाइन्छ। मिसिल संलग्न मिति २०६७।६। २५ को प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धी समझौता प्रतिवादीमध्येका सञ्जय सत्याल प्रथम पक्ष र जाहेरवाला पुष्करराज जोशीसमेत दोसो पक्ष भई सम्पन्न भएको देखिन्छ। सो समझौता पत्रको शर्त नं. २ अनुसार जाहेरीमा उल्लेख गरेको Grammar For Communication Book-2 नामक पुस्तकको लेखक जाहेरवालाहरुले आफूमा रहेको आर्थिक अधिकारसहितको प्रतिलिपि अधिकार प्रतिवादी बनाइएका सञ्जय सत्याललाई विक्री गरेको देखिन्छ। सो समझौताको शर्त नं. ४ मा उक्त गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सुरक्षार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/८७२-CR-१७६३

१४ भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सुरक्षार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/८७२-CR-१७६०

पुस्तकहरू सम्पादन गरी बिक्री वितरणलगायत् सम्पूर्ण अधिकार प्रथम पक्षमा रहने, कुनै पनि समयमा जुनसुकै तरिकाले प्रकाशन गर्ने वा नगर्ने, अन्य कोही कसैले आफूले प्राप्त गरेको प्रतिलिपि अधिकार बिक्री गर्ने अधिकारसमेत प्रथम पक्षमा रहने भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ भने शर्त नं. ५ मा उक्त पुस्तकहरूको परिमार्जन वा सम्पादन समयमा प्रथम पक्षले द्वितीय पक्षलाई सो को जानकारी दिनेछ र उक्त समयमा द्वितीय पक्ष स्वयं उपस्थित भई उक्त पुस्तक परिमार्जन एवं सम्पादन गर्नुपर्ने छ र उक्त जानकारी पक्षात् पनि द्वितीय पक्ष उपस्थित नभएमा प्रथम पक्ष आफै वा आफ्नो मानिसमार्फत् सम्पादन एवं परिमार्जन गर्न सक्नेछ भनी उल्लेख भएको देखिन्छ।

३६. उक्त सम्झौता पत्रअनुसार आफूले प्राप्त गरेको आर्थिक अधिकारसहितको प्रतिलिपि अधिकार बिक्री गर्न सक्ने आधारमा प्रथम पक्ष रहेका प्रतिवादी सञ्जय सत्यालले पनि मिति २०६७।८।२६ मा Standard Publisher And Distributor (Pvt.) Ltd. का अखित्यार प्राप्त सञ्चालक अध्यक्ष लक्ष्यबहादुर के.सी.सँग सम्झौता गरी उक्त आर्थिक अधिकारसहितको प्रतिलिपि अधिकार निजलाई बिक्री गरेको देखिन्छ। सो सम्झौताबाट Standard Publisher and Distributor (Pvt.) Ltd. ले आर्थिक अधिकारसहितको प्रतिलिपि अधिकार प्राप्त गरेपछि Grammar For Communication Book-2 सन् २०११ मा प्रकाशित गर्दा सो पुस्तकमा जाहेरवाला लेखकहरूको नाम उल्लेख गर्न छुटाएको देखिन्छ भने सो पुस्तकमा Written, Reviewed and Edited by: Tika Lamichhane, Samjhana Pokharel, Gopal Bhattacharai, Kali Pd. Pokhrel, Dora Lama भनी यी प्रतिवादीहरूको नाम उल्लेख भएको देखिन्छ। प्रस्तुत पुस्तकका वास्तविक लेखक रहेका जाहेरवालाहरू पुष्करराज जोशी, कुमारबहादुर राई र शुभराज रानाभाटको नाम समावेश नभएको कारण भूल सुधार सम्बन्धी सूचना भनी नागरिक पत्रिकामा मिति २०६८।३।२६ मा लेखकहरूमा पर्न गएको आघातप्रति क्षमाप्रार्थी छौ भनी लेखकहरूको नाम समावेश गरी सूचना प्रकाशित भई सकेपछि जाहेरवाला पुष्कर जोशीसमेतको मिति २०६८।४।९ मा जाहेरी दर्ता भएको देखिन्छ। प्रथम पक्ष Standard Publisher and Distributor (Pvt.)Ltd. को तर्फबाट अखित्यार प्राप्त संचालक अध्यक्ष लक्ष्य बहादुर के.सी. र दोस्रो पक्ष सञ्जय सत्याल बीच मिति २०६७।८।२६ मा भएको प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धी सम्झौतापत्रको शर्त नं २ अनुसार प्रथम पक्षले आर्थिक अधिकारसहितको प्रतिलिपि अधिकार खरिद गरेको र सोही सम्झौतापत्रको शर्त नं ७ मा पुस्तकको सम्पूर्ण अधिकार प्रथम पक्षमा रहेतापनि भविष्यमा उक्त पुस्तकहरूका कुनै लेखकहरूबाट दावी विरोध वा उजूरी परेमा त्यसको समाधान गर्ने दायित्व र जिम्मेवारी सबै दोस्रो पक्ष सञ्जय सत्यालको रहने भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। मिति २०६९।९।१० मा स्टाप्डर्ड पब्लिशर एण्ड डिस्ट्रिब्युटर प्रा.लि. ले सञ्जय सत्याललाई पत्र लेखी

गोपाल कृष्ण भट्टाराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६३ १४-१५

भोजबहादुर शाहीसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६०

४

पाठ्यपुस्तक परिमार्जनको लागि लेखकहरूलाई सूचना दिन पत्रसमेत पठाएकोमा लेखकहरूसँग फोन मार्फत सम्पर्क गर्दा सम्पर्क हुन नसकेको र लेखकहरूले सूचना पाएको देखिएन भन्ने मिति २०६७। १०। १५ को पत्रबाट देखिन आयो। जाहेरी दखास्तमा Standard Publisher and Distribution (Pvt.) Ltd. ले कसूर गरेको भनी सो संस्थाउपर जाहेरी परेको देखिए पनि अभियोग यत्रमा Standard Publisher and Distribution (Pvt.) Ltd. लाई प्रतिवादी बनाएको देखिएन। Standard Publisher and Distribution (Pvt.) Ltd. लाई प्रतिवादी नबनाई सो संस्थाका सञ्चालकहरूलाई मात्र प्रतिवादी बनाएको र प्रकाशित पुस्तकमा लेखक जाहेरवाला लेखकको नाम छुट हुन गएकोमा क्षमा याचना गरी पछिल्लो प्रकाशनमा लेखकहरूको नाम समावेश गरी पुनः प्रकाशन गरेको कुरा मिसिल संलग्न पेस हुन आएको पुस्तकहरूबाट देखिन्छ। Standard Publisher and Distribution (Pvt.) Ltd. र सो संस्थाका सञ्चालकसमेतले आफूहरूबाट भएको भूलबाट जाहेरवाला लेखकहरूलाई पर्न गएको आघात प्रति क्षमायाचना सहित मिति २०६८। ०३। २६ मा भूज सुधार सम्बन्धी सूचना प्रकाशन गरी पुस्तकमा निज जाहेरवाला लेखकहरूको नाम समावेश गरी पुस्तक पुनः प्रकाशन गरिसकेको अवस्था देखिन्छ।

३७. सर्वप्रथम प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ मा भएको कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा, प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २ (क) ले रचना र ऐ. २(ख) ले रचयिताको परिभाषा गरेको छ। ऐ. को दफा ६ (१) मा रचनाको आर्थिक अधिकारको पहिलो धनी रचयिता हुने भनी उल्लेख गरेको छ भने ऐ. को दफा ७ मा रचनाको सम्बन्धमा रचयिता वा प्रतिलिपि अधिकारको धनीले रचनाको पुनरुत्पादन गर्ने, रचनाको अनुवाद गर्ने, रचनाको परिमार्जन वा संशोधन गर्ने, संयोजन लगायत रचनाको अन्य रूपान्तरण गर्ने रचनाको मूल र प्रतिलिपि सर्वसाधारणको लागि विक्री वितरण वा बहालमा दिने, रचनाको प्रतिलिपि आयात गर्ने, मूल रचना वा सो रचनाको प्रतिलिपिको सार्वजनिक प्रदर्शन गर्ने अधिकार प्राप्त गर्ने भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ।
३८. अब रचयिताको नैतिक अधिकार सम्बन्धमा प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा ८ मा व्यवस्था रहेको पाइन्छ। ऐ. दफा ८ मा “कुनै रचनामा रचयिताको आर्थिक अधिकार निहित रहे वा नरहेको जे सुकै भएतापनि त्यस्तो रचयितालाई आफ्नो रचनाका प्रतिहरूमा वा आफ्नो रचना सार्वजनिक रूपमा प्रयोग गरिएमा त्यस्तो रचना आफ्नो नाम उल्लेख गर्न लगाउने आफ्नो रचनामा वास्तविक नाम उल्लेख नगरी छझ नाम उल्लेख मरिएको भएमा त्यस्तो रचनाको सार्वजनिक रूपमा प्रयोग गर्दा त्यस्तो छझ नाम उल्लेख गर्न लगाउने आफ्नो रचनालाई बज्याई वा विकृत रूपमा प्रस्तुत गरी निजले आर्जन गरेको सम्मान वा छ्यातिलाई गिराउने जस्ता कार्य रोक्ने आफ्नो रचनामा आवश्यक संशोधन वा परिमार्जन गर्ने

गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत यि पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६३

१६ भोजबहादुर शाहसमेत यि पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२-CR-१७६०

२८

नैतिक अधिकार प्राप्त हुने र त्यस्तो नैतिक अधिकार रचयिताको जीवनभर हस्तान्तरण नहुने साथै आफ्नो मृत्युपश्चात् लागू हुनेगरी त्यस्तो अधिकार हस्तान्तरण गर्न ईच्छाएको व्यक्ति वा हक्कवालामा सर्वे भनी रचयिताको नैतिक अधिकारको सुनिश्चितता गरेको पाइन्छ। ऐ. को दुफा २४ मा प्रतिलिपि अधिकारको हस्तान्तरण सम्बन्धमा प्रतिलिपि अधिकार धनीले आफुलाई प्राप्त आर्थिक अधिकारमध्ये सर्वे वा केही अधिकार लिखित रूपमा सम्झौता गरी अरुलाई हस्तान्तरण गर्न वा कुनै शर्त तोकी वा नतोकी प्रयोग गर्न अनुमति दिन सक्नेछ भनी व्यवस्था उल्लेख भएको पाइन्छ।

३९. त्यस्तै प्रतिलिपिको विषयमा नैतिक अधिकारको सम्बन्धमा रहेको अन्तरार्थीय कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा, जनवरी ११, २००६ मा Berne Union को सदस्य भई नेपालद्वारा हस्ताक्षर गरिएको Berne Convention १८८६ मा रहेको अन्तरार्थीय कानूनी व्यवस्थालाई उल्लेख गर्न सान्दर्भिक देखिन्छ। यस महासंधिको धारा ६(bis) मा रहेको "नैतिक अधिकार" सम्बन्धी व्यवस्थामा "[Moral Rights: 1. To claim authorship; to object to certain modifications and other derogatory actions; 2. After the author's death; 3. Means of redress] (1) Independently of the author's economic rights, and even after the transfer of the said rights, the author shall have the right to claim authorship of the work and to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honor or reputation., (2) The rights granted to the author in accordance with the preceding paragraph shall, after his death, be maintained, at least until the expiry of the economic rights, and shall be exercisable by the persons or institutions authorized by the legislation of the country where protection is claimed. However, those countries whose legislation, at the moment of their ratification of or accession to this Act, does not provide for the protection after the death of the author of all the rights set out in the preceding paragraph may provide that some of these rights may, after his death, cease to be maintained..." भनी उल्लेख भएको पाइन्छ अर्थात् नैतिक अधिकार अन्तर्गत रचयितालाई आफ्नो काममा लेखकत्व (Authorship) दावी गर्ने तथा आफ्नो सम्मान वा प्रतिष्ठाको प्रतिकूल हुने कार्यको सम्बन्धमा कुनै पनि विकृति, विरूपण वा अन्य संशोधन, वा अन्य अपमानजनक कार्यमा रोक लगाउन सक्ने अधिकार रहन्छ। त्यस्तै उक्त धाराले रचयिताको आर्थिक अधिकारभन्दा नैतिक अधिकार स्वतन्त्र छ (Moral right is independent from the economic right) भन्ने कुरा स्थापित गरेको पाइन्छ। यसको अर्थ रचयिताले आफ्नो आर्थिक अधिकार हस्तान्तरण वा बिक्री गरे तापनि आफ्नो सिर्जनामा निजको नैतिक अधिकार कायम नै रहन्छ। यस्तो नैतिक अधिकार रचयिताको मृत्यु पश्चात् पनि रचयिताको आर्थिक अधिकार रहेसम्म कायम रहन्छ भन्ने व्यवस्थायमेत अन्तरार्थीय कानूनमा झेहेको छ। यस्तो अधिकारले रचयिताको उत्पादनको अनैतिक प्रयोग वा दुरुपयोगबाट समेत संरक्षण प्रदान गरेको छ। रचयिताको

३४

आफ्नो काममा पितृत्व (paternity) को मान्यता हुन्छ र प्रतिलिपिमा निहित आर्थिक अधिकारहरू हस्तान्तरण गरेतापनि पितृत्वताको अधिकार (Right to paternity) भने रचयितामा नै निहित रहन्छ। त्यसैगरी Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris, 1971) को Para 6bis.1 मा “Work is a reflection of the personality of its creator” भनेर विश्वेषण गरिएको पाइन्छ। रचयिताको व्यक्तित्व (personality) र मर्यादा (dignity) को रक्षा गर्ने हेतुले नैतिक अधिकारको सिर्जना गरिएको हो। नैतिक अधिकार अन्तर्गत विशेषाधिकार/लेखकत्वको अधिकार (Right of Authorship), सम्मानको अधिकार (Right to Integrity), भ्रमपूर्ण मान्यता विरुद्धको अधिकार (Right against False Attribution) लगायत विभिन्न अधिकारहरू समावेश रहेका छन्। मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र, १९४८ को धारा २७ को उपधारा २ मा पनि “प्रत्येक व्यक्तिलाई आफू लेखक भएको कुनै पनि वैज्ञानिक, साहित्यिक वा कलात्मक उत्पादनबाट उत्पन्न हुने नैतिक र भौतिक हितहरूको संरक्षणबाट फाईदा पाउने अधिकार हुनेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। उल्लिखित राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय कानूनी व्यवस्थाले लेखक/रचयिताको आर्थिक अधिकारसहित प्रतिलिपिको अधिकार करार बमोजिम हस्तान्तरण गरेको/भएको भएतापनि रचयिताको नैतिक अधिकार सदैव रचयिताको हक्कमा नै रहने भनी सुनिश्चितता गरेको अवस्था छ।

४०. अब रचयितामा निहित नैतिक अधिकारको संरक्षण सम्बन्धमा विचार गर्दा, Berne Convention, १८८६ को धारा 6bis को उपधारा (३) मा “The means of redress for safeguarding the rights granted by this Article shall be governed by the legislation of the country where protection is claimed” भन्ने, उल्लेख भएको देखिन्छ। उक्त महासन्धीको व्यवस्था अनुसार नैतिक अधिकारको उल्लंघन भएको खण्डमा सोको उपचार र संरक्षण सदस्य राष्ट्रको राष्ट्रिय कानूनमा भएको व्यवस्था बमोजिम प्राप्त गर्न सकिने देखियो। तसर्थ प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ मा रहेको कानूनी व्यवस्था नै हेनु पर्ने देखियो। मिसिल संलग्न अभियोगपत्र हेर्दा, पुनरावेदक प्रतिवादीले प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूर गरेको हुँदा सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) र (२) बमोजिम सजाय मागादाबी रहेको देखिन्छ। ऐ. ऐनको दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) मा रचयिता वा प्रतिलिपि अधिकार धनीको अनुमति प्राप्त नगरी वा अनुमति प्राप्त गरेको भएतापनि समझौता वा अनुमतिपत्रमा उल्लेख भएको शर्तको उल्लंघन गरी आर्थिक लाभ उठाई वा नउठाई व्यापारिक वा अन्य कुनै उद्देश्यले आफ्नो हक नपुग्ने रचना वा ध्वनि अङ्गनको प्रतिलिपिहरू उत्पादन गरी विक्री वितरण वा सार्वजनिक संचार गरेमा वा भाँडामा दिएमा र देहाय (ग)

ना अकाको रचनाको स्वरूप वा भाषाको माध्यम परिवर्तन गरी आर्थिक लाभ उठाउने उद्देश्यले अकै विषय वा प्रकृतिको रचना निर्माण गरेमा ऐन बमोजिम संरक्षित अधिकारको उल्लङ्घन गरेको मानिने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। ऐ. ऐनको दफा २७ (१) मा कसैले दफा २५ उल्लङ्घन गरेमा त्यस्तो उल्लङ्घन गर्ने व्यक्तिलाई कसूरको मात्रा अनुसार दश हजार रुपैयादेहि एक लाख रुपैयासम्म जरिबाटा वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुने... त्यस्री प्रकाशन वा पुनरुत्पादन गरेको वा वितरण गरेको वा पुनरुत्पादन गर्न प्रयोग गरिएका सामग्रीहरु जफत हुने र ऐ. दफा २७(२) मा संरक्षित अधिकारको उल्लङ्घन गर्ने व्यक्तिबाट प्रतिलिपि अधिकार प्राप्त व्यक्तिलाई परेको नोकसानीको क्षतिपूर्ति समेत भराई दिनु पर्ने भनी संरक्षित अधिकारको उल्लङ्घनका सम्बन्धमा दण्ड सजायको व्यवस्था गरेको पाइन्छ।

४१. प्रस्तुत मुद्रामा मिति २०६७।०६।२५ मा मूल रचयिताले आफ्नो आर्थिक अधिकारसहित प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण गर्न प्रथम पक्ष सञ्जय सत्यालसँग करार गरेको र सो करारको शर्तबमोजिम पुस्तक परिमार्जन एवं सम्पादन गर्नु पर्ने भएमा प्रथम पक्ष लेखक/रचयिताको उपस्थितिमा गर्नुपर्ने र निजलाई जानकारी दिनु पर्ने, जानकारी पश्चात् पनि उपस्थित नभएमा प्रथम पक्ष सञ्जय सत्याल आफै वा आफ्नो मानिस मार्फत सम्पादन एवं परिमार्जन गर्न सक्ने भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। त्यसैगरी प्रतिलिपि अधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धी प्रथम पक्ष स्टाण्डर्ड पब्लिशर एण्ड डिस्ट्रिब्यूटर प्रा.लि. र दोस्रो पक्ष सञ्जय सत्याल बीच मिति २०६७।०८।२६ मा पुनः करार सम्झौता भएको देखिन्छ। उक्त करारको शर्त नं. ६ मा पुस्तकहरुको परिमार्जन वा सम्पादन गर्नु पर्ने अवस्था आई फेरमा प्रथम पक्ष स्टाण्डर्ड पब्लिशरले द्वितीय पक्ष सञ्जय सत्यालसँग लेखकीय सहयोग लिन सक्नेछ भनी उल्लेख भएअनुसार नै उक्त पुस्तकहरु समयसापेक्ष परिमार्जन एवं सत्याललाई मिति २०६७।०९।१० मा पत्राचार गरेकोमा सो पत्रबमोजिम लेखकहरुसँग फोन सम्पर्क नभएको भनी मिति २०६७।१०।१५ मा स्टाण्डर्ड पब्लिशरलाई जानकारी गरेको देखिन्दा प्रस्तुत मुद्रामा प्रतिवादीहरुले लेखकलाई सूचना तथा जानकारी गराउनको लागि कुनै पनि पहल नगरेको भनी मान्न मिल्ने देखिन आएन।

४२. त्यसैगरी पुनः परिमार्जित पुस्तक प्रकाशन गर्दा भूलवस लेखकको नाम छुट्टन गएकोले सो लाई सच्याउन प्रतिवादीहरुले नागरिक पत्रिकामा मिति २०६८।०३।२६ मा भुलसुधार सम्बन्धी सूचना प्रकाशित गरेको र मिति २०६८।०४।१३ मा मूल लेखकको नाम सच्याई बजारमा वितरित पुस्तकहरुसमेत द्विकाई संझोधन गरेको भनी जरुरी सूचना प्रकाशित गरेको देखिन्दा भूल हुन गएको कुरालाई तत्काल नै सच्याउनको लागि

गोपाल कृष्ण भट्टराईसमेत वि. पुकर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्रा प्रतिलिपि अधिकार उल्लङ्घन/०७२-CR-१७६३ ७८
७९ भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुकर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्रा प्रतिलिपि अधिकार उल्लङ्घन/०७२-CR-१७६०

प्रतिवादीहरूले तदारुकता देखाएको देखिन्छ।

४३.

साथै ०६८ सालको मुद्दा नं. ३९-०६८-०५८९७ को वादी पुस्कर जोशी र प्रतिवादी सज्जय सत्यालसमेत भएको करारको यथाचर्त परिपालना भन्ने मुद्दामा काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।०५।१५ मा फैसला भएको र सो फैसला अन्तिम भई लेखकहरूको अनुमति नलिई प्रकाशन नगर्नु भनी फैसला भएबाट लेखकको नैतिक अधिकारको समेत सम्मान भई निर्णय भएको र हाल उक्त पुस्तकहरूको प्रकाशनसमेत बन्द भएको देखिन्छ। पुस्तकहरूमा लेखकहरूको नाम भुलबस छुट्टन गई प्रकाशन भएकोमा सार्वजनिक क्षमा मारी (पत्रिकामार्फत) पुस्तकहरू बजारबाट फिर्ता गरिसकेको देखिन्छ।

भएका गल्तीहरूलाई परिवर्तन सम्म गरेको र यस्ता गल्तीहरूको संख्यात्मक रूपमा पुस्तकमा हेर्दा पनि गल्तीहरूको संख्या निकै संख्यामा रहेकोले प्रतिवादीहरूले सो गल्तीहरूलाई सच्याई पुनः पुस्तक प्रकाशनसम्म गरेको देखिन्छ।

४४.

रचयिताको रचना रचयिताको प्रतिविम्ब हो। राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय कानूनले नै रचयिताको आर्थिक र नैतिक अधिकारको ग्यारेण्टी गरेको छ। रचयिताको आर्थिक अधिकार कायम नरहनु र नैतिक अधिकार कायम रहनु दुई फरक विषय हुन्। आर्थिक अधिकार हस्तान्तरण भएतापनि रचयिताको कामको जन्मदाता (Paternity/Maternity) को हैसियतले निजको नैतिक अधिकार निजमा नै रहिरहन्छ। प्रतिलिपि अधिकारमा नैतिक अधिकार प्राप्त व्यक्तिको उत्पादन/सिर्जनाको अनैतिक प्रयोग वा दुरुपयोगबाट संरक्षणको अधिकारसमेत पर्दछ। नैतिक अधिकार स्वाभाविक रूपमा नैतिक प्रकृतिको हुन्छ। जब कुनै नैतिक गलती हुन्छ, त्यसको उपचार दण्डात्मक उपायहरूमा नभई नैतिक सुधार (Moral Reform) र पुनर्स्थापना (Restoration) मा हुन्छ। प्रस्तुत विवादमा व्यापारिक प्रकाशनबाट भएको कुनै मानवीय प्रकाशित पुस्तकहरू यथाशक्य छिटो वितरणमा रोक लंगाई लेखकको नैतिक अधिकारलाई सम्मान र संरक्षण गरेको देखिँदा प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूर देखिएन्। तसर्थ प्रतिवादीहरूलाई फौजदारी दायित्वको कसीमा राखी जरिवाना गरी रहनु पर्ने वा क्षतिपूर्ति भराउन न्यायसम्मत देखिन आएन। प्रस्तुत मुद्दामा वादी रचयिताले आफ्नो आर्थिक अधिकार समझौतामार्फत हस्तान्तरण गरिसकेको अवस्था हुँदा निजको केवल नैतिक अधिकारको उल्लंघन भएको देखिन्छ। नैतिक अधिकार उल्लंघन भएकोमा त्यस्तो संसोधन, वा सच्याइएको र क्षमायाचना गरिसकेको अवस्थामा प्रतिवादीहरूले प्रतिलिपि अधिकार अन्तर्गतिको कसूर गरेको भनी गोपाल कुण्ड महाराईसमेत वि. पुष्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन/०७२.C.R. ९०५३ / ७८

- २४
- कायम गर्नु पर्ने देखिएन। यिनै बादी पुस्कर जोशी र प्रतिवादी सञ्जय सत्यालसमेत भई चलेको करारको यथावत परिपालना मुदामा करारको परिपालना गर्नु भनी मिति २०६९।०५।१५ मा फैसला समेत भैसकेकोले नैतिक अधिकारको सम्मान पनि भईसकेको देखिँदा फौजदारी सजाय गर्नुपर्ने देखिएन।
४५. तत्कालीन मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्त महलको २०५ नं. मा "एकै मुदामा हार्ने झगडियामध्ये कसैको पुनरावेदन उजुर परेकोबाट जाँचिदा इन्साफ वा सजाय उलिटने भई सो इन्साफ सजाय उल्टाई फैसला गर्दा पुनरावेदन उजुर नदिने झगडियाका हक्कमा समेत इन्साफ सजाय उलिटन जाने भयो भने त्यस्तोमा पुनरावेदन उजुर परेको छैन भनी सदर गरी दिन हुँदैन। पुनरावेदन उजुर नदिनेका हक्कमा समेत पुनरावेदन उजुर दिने सरह उल्टाई छिनिदिनु १४४ को उपदफा (२) मा "तल्लो अदालतले गरेको फैसला उपर कुनै खास कसूरदारको वा प्रतिवादीको मात्र पुनरावेदन परेको रहेछ र त्यस्तो पुनरावेदनको निर्णय गर्दा पुनरावेदन नगर्ने कसूरदार वा प्रतिवादीको हक्कमा तल्लो अदालतको फैसला फरक पर्ने देखिएमा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले सोको कारण खुलाई त्यस्तो कसूरदार वा प्रतिवादीको हक्कमा पनि उपदफा (१) मा उल्लिखित अधिकारको प्रयोग गरी कानून बमोजिम फैसला गर्न सक्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ।
४६. प्रस्तुत मुदामा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनले गरेको फैसला उपर लक्ष्यबहादुर के.सी. समेत ९(नौ) जनाको यस अदालतमा पुनरावेदन परेकोमा कसूरबाट सफाई पाउने ठहरी फैसला भएकोले पुनरावेदन नगर्ने प्रतिवादीहरूको हक्कमा समेत तत्कालीन मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्त महलको २०५ नं. र हालको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४४ को उपदफा (२) आकर्षित हुने देखिँदा यस अदालतमा पुनरावेदन नगर्ने प्रतिवादीहरू सञ्जय सत्याल, रमेशबहादुर कटुवाल, शिव कार्की र मोहनबहादुर श्रेष्ठ समेतको हक्कमा माथि उल्लिखित आधार, कारण तथा कानूनी व्यवस्थासमेतका आधारमा निजहरूको हक्कमासमेत तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको देखिन आएन।
४७. अतः माथि विवेचित तथ्य, आधार तथा कानूनी व्यवस्थाबाट प्रतिवादीहरूले अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर गरी सरु अदालतबाट भएको फैसला उल्टी गरी प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा २५ को उपदफा (१) को देहाय (क) र (ग) को कसूरमा सोही ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवादीहरू सञ्जय सत्याल, लक्ष्यबहादुर के.सी.,

गोपाल कुण्ड भट्टराईसमेत वि. पुङ्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार, मुदा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लिधन/०७२-CR-१७६३ पृ४
२७ भोजबहादुर शाहसमेत वि. पुङ्कर जोशीसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार मुदा- प्रतिलिपि अधिकार उल्लिधन/०७३-CR-१७६० पृ५

भोजबहादुर शाह, टुकाराम ढकाल, रमेश बहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपालप्रसाद आचार्य, शिव कार्की, मोहनबहादुर श्रेष्ठ, नवराज महत, गोपाल कृष्ण भट्टराई, कालीप्रसाद पोखरेल र समझना पोखरेललाई जनही रु. १०,०००। - जरिवाना तथा ऐ. ऐनको दफा २७ उपदफा (२) बमोजिम जाहेरबालालाई प्रतिवादीहस्ताट दामासाहीले रु. २०,०००। -(बीस हजार रुपैयाँ) क्षतिपूर्ति भट्टराई दिने ठहन्याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०। ११। ०४ मा भएको फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी भई प्रतिवादीहस्त सञ्जय सत्याल, लक्ष्यबहादुर के.सी., भोजबहादुर शाह, टुकाराम ढकाल, रमेश बहादुर कटुवाल, महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्य, गोपाल प्रसाद आचार्य, शिव कार्की, मोहनबहादुर श्रेष्ठ, नवराज महत, गोपाल कृष्ण भट्टराई, कालीप्रसाद पोखरेल र समझना पोखरेलले अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर्छ। अरु तपसिलबमोजिम गर्नु।

तपसिल

माथि इन्साफ खण्डमा लेखिएबमोजिम प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन गर्ने र नगर्ने प्रतिवादीहस्तले समेत अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहरी फैसला भएकोले तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०। ११। ०४ को फैसला बमोजिम प्रतिवादीहस्त लक्ष्यबहादुर के.सी. समेतलाई लागेको जरिवाना र क्षतिपूर्तिको लगत कट्टा गर्नु भनी सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा फैसलाको प्रतिलिपिसमेत राखी पठाई दिनु। यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा प्रतिवादी महेन्द्रप्रसाद शर्मा आचार्यले तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनले गरेको जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ६६७७ बाट मिति २०७१। ०६। २७ मा, प्रतिवादी समझना पोखरेलले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ६६९८ बाट मिति २०७१। ०६। २७ मा, प्रतिवादी कालीप्रसाद पोखरेलले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ६६९९ बाट मिति २०७१। ०६। २७ मा, प्रतिवादी गोपाल कृष्ण भट्टराईले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ६६८२ बाट मिति २०७१। ०६। २७ मा, प्रतिवादी गोपालप्रसाद आचार्यले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ५८१४ बाट मिति २०७१। ०६। ०६ मा, प्रतिवादी नवराज महतले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ५८१० बाट मिति २०७१। ०६। ०६ मा, प्रतिवादी टुकाराम ढकालले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ) र.नं. ५८०५ बाट मिति २०७१। ०६। ०६ मा, प्रतिवादी लक्ष्यबहादुर के.सी.ले जरिवाना रु. १०,०००। - (दश हजार रुपैयाँ)

र.नं.५८०० बाट मिति २०७१।०६।०६ सार्थक प्रतिवादी भोजबहादुर शाहले जरिवाना रु.१०,०००।- (दश हजार रुपैयाँ) र.नं.५७९४ बाट मिति २०७१।०६।०६ सार्थक अदालतमा दाखिला गरेको देखिँदा निज प्रतिवादीहरूले कसूरबाट सफाई पाउने ठहरेकोले सो रकम निजहरूले फिर्ता पाउने हुँदा नियमानुसार गरी फिर्ता दिनु भर्ना यस अदालतको लेखा शाखामा लेखी पठाई दिनु-
३

प्रस्तुत फैसलाको प्रतिलिपि साथै राखी फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिनु-
४

सरोकारबालाले नक्ल मार्गे नियमानुसार लाग्ने दस्तुर लिई नक्ल दिनु-
५

प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगतकडा गरी सुरु तथा रेकड मिसिल सम्बन्धित अदालतमा फिर्ता पठाई दिनु-
६

यो फैसला विद्युतीय प्रणालीमा प्रविष्ट गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु-
६

सपना प्रधान मल्ल

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

४५५५
हरप्रसाद फुयाल
न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव) : हिरा माया अवाल
फैसला लेखनमा सहयोग गर्ने: मतिना शाक्य (शाखा अधिकृत)
अनुसन्धानमा सहयोग गर्ने: विशेष जोशी (इन्टर्न)
कम्प्युटर अपरेटर : चन्द्रावती तिमल्सेना
इति संवत् २०८० साल जेठ २८ गते रोज १ शुभम्-
१